

A történelmi megbékélés útján

Dr. Glatz Ferenc: A holtakat, az áldozatokat számba kell venni, emlékhelyeket, emléktáblákat kell felállítani, és a történelmet be kell vallani

Szombaton Szabadkán, a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Egyetemen dísztermében a második világháború idején, illetve az azt követő években Vajdaságban a magyarok ellen elkövetett atrocitások témakörében szervezett tanácskozást a Vajdasági Magyar Szövetség.

Mint emlékeztető, 2009 decemberében Sólyom László magyar és Boris Tadić szerb köztársasági elnök bejelentette egy történész vegyes bizottság felállítását, a közelmúltban fontos lépések történtek a két ország akadémiajának illetve kormányainak részéről annak érdekében, hogy megkezdődjék a II. világháború alatt és végén történt események feltárása. A szerb-magyar akadémiai vegyes bizottság felállításával végre elkezdődhetett a munka. A konferencia — mondta Pásztor István, a VMSZ elnöke köszöntőjében — nem a tudományosságra törekszik, hanem egyfajta közösségi konzultáció részét képezi.

Az eseményt megtisztelte jelenlétével Nikowitz Oszkár Magyarország belgrádi nagykövete, Korsós Tamás szabadkai főkonzul, Pirityiné Szabó Judit, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságának fősztályvezetője, Huszár János korábbi szabadkai főkonzul, ifj. dr. Korhecz Tamás az MNT elnöke, valamint a szerb-magyar történész vegyes bizottság több tagja is. A vajdasági magyar pártok vezetői közül jelen volt Csonka Áron, a VMDK elnöke, Ágoston András, a VMDP vezetője, valamint Oláh Róbert, az MRM alelnöke. Az MPSZ nem képviseltette magát a tanácskozáson, amelyen számos magyar civil szervezet vezetője is megjelent.

A tanácskozáson Pásztor köszöntője után dr. Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke, a Magyar Bizottság elnöke tartott bevezető előadást.

— A történelem az a fogalom, amelyik felébreszti bennünk a büszkeség, a szégyen, a bűnbánat, a keserűség, a fájdalom érzését. Azt gondolom, hogy a mai napnak az apropója a történelem ilyen jellegű olvasata. Az 1942-es „hideg napok” és az 1944-es események nemzeté válásunk részét képezi — fogalmazott Pásztor István bevezetőjében, majd hozzátette: az 1942-es „hideg napok” során elkövetett gaztetteket feltárták, a bűnösöket elítélték, azonban ugyanez nem mondható el az 1944-45-ös eseményekről. Szerinte a második világháború alatt és után elkövetett, a vajdasági magyar kisebbséget ért atrocitások kérdését nem lehet pártpolitikai alapon megközelíteni, ennek ellenére a magyarországi és szerbiai politikának ebben a témában megkerülhetetlen a felelőssége. Nem véletlen az akadémiai történész vegyes bizottság felállása, ez az állapot sok vonatkozásban egy kikényszerítésnek az eredménye, ebben a folyamatban — Magyarországon és Vajdaságban is egyaránt — sokan vettek részt.

— Több éven keresztül hiába feszegettük ezt a kérdést, szerb részről nem volt fogadókészség. Azt gondolom, hogy büszkék lehetünk magunkra, hiszen mindentől függetlenül az igyekezet tovább élt bennünk, és kivártuk a megfelelő pillanatot — mondta Pásztor.

A történész vegyes bizottság munkájával, az 1944-45-ös események tárgyilagos feltárásával kapcsolatban változóak az elvárások. Pásztor szerint elsősorban a történelmi igazságtétel és a lelki megnyugvás az, ami kielégítené a vajdasági magyarok, az áldozatok hozzátartozóinak az igényét. A folyamat, amelynek még csak a

kezdetén tart, és nagyon sok körültekintést, önfegyelmet, mértéktartást igényel, nem lesz akadálymentes, azonban soha olyan közel nem volt a vajdasági magyarság a történelmi elégtételhez, a rehabilitációhoz, mint most.

Dr. Glatz Ferenc történész bevezető előadásában elmondta, hogy hamisnak bizonyult az a tézis miszerint az Európai Unió kiterjesztése automatikusan magával hozná a nemzeti sokszínűségnek az egyenjogúságát is. Ehhez a folyamathoz szükség van a nemzetállamok egymásközi megbékélésére.

— A mi nemzedékünknek az egyik feladata a következő kellene, hogy legyen: megpróbálni előkészíteni egy olyan megbékélést a Kárpát-medencében, amely lehetővé tenné, hogy a különböző nemzeti közösségek egymás egyenjogúságát elismerve képesek legyenek az összefogásra... Ennek a nemzeti megbékélésének két feltétele van: a közös történelem feldolgozása, és a kisebbségi kérdés. Amíg nem tudunk egymással elszámolni, addig mindig is gyanúval nézünk majd egymásra — mondta dr. Glatz Ferenc. A történész szerint azért kell feltárni a múltat, mert van egy közös jövőképük Európáról, a kisebbségi kérdéssel pedig azért kell foglalkozni, mert e nélkül nem lehetséges európai szinten élni és gondolkodni.

— Az általam vezetett bizottságnak az álláspontja az, hogy a holtakat, az áldozatokat számba kell venni, emlékhelyeket, emléktáblákat fel kell állítani, és a történelmet be kell vallani... De nemcsak 1944-45-ről kell beszélni, hanem 1942-ről is. Nem csak azért, mert mi erős nemzet vagyunk, és az erős ember be meri vallani hibáit, hanem azért, mert a második világháborúban egyetlen egy állam volt, amely föl mert lépni saját hadseregének a túllépéseivel és durvaságaival szemben. Ez furcsamód Magyarország volt. Mi lenyeltük a békát, és ők is elmondhatnák, hogy mit műveltek. Büszkék lehetünk arra, hogy bennünk volt önkritika — tette hozzá dr. Glatz. A múlt bevallása felemeli az embert, a másik felet pedig megbecsültté teszi. Szerbiának, Szlovákiának, Romániának meg kell értenie azt, hogy akkor lesznek erős államok, ha a kisebbségeknek az önálló létét intézményekkel elismerik, illetve akkor lesznek igazán erősek, ha ezen intézmények mellett megengedik a nemzeti kisebbségeknek történelmük, múltjuk tiszteletét. A szerb-magyar történész vegyes bizottságnak a feladata az, hogy előkészítse a megbékélés lehetőségét.

Dr. Glatz Ferenc előadása után Nikowitz Oszkár nagykövét is szólta a tanácskozáshoz, majd a vitában többen is szót kértek.

A konferencia zárónyilatkozatában konszenzus alapján közös stratégiát fogalmaztak meg. „A második világháború folyamán és annak végén elkövetett bűncselekmények kapcsán csakis a valós tények teljes és pártatlan feltárása és kimondása eredményezheti a társadalmi és nemzetek közötti történelmi megbékélést és a térség hosszú távú stabilitását... A tanácskozás résztvevői megkerülhetetlennek tartják az ártatlan áldozatok rehabilitációjának és a kárpótlásnak a kérdését, azok jogi, eljárási és anyagi kereteinek megteremtését, folyamatos fenntartását és működését. Ugyanakkor sürgetjük a kollektív bűnösség elvének elítélését és érvénytelenítését is” — áll a többi között a zárónyilatkozatban.

Pásztor István a konferencia végén köszöntet mondott mindazoknak, akik részt vettek a tanácskozáson, majd elmondta, hogy évente legalább egy alkalommal szerveznek hasonló konferenciát, amelyen többek között a történész vegyes bizottság munkáját is bemutatnák. Az elvárások nagyok, azonban derűlátásra ad okot az, hogy Szerbiának is az az érdeke, hogy ezeket az évtizedek óta tátongó sebeket végre begyógyítsák.

Tomek Viktor